

Faglig anbefaling for manuell rengjøring og desinfeksjon av kritisk og semikritisk medisinsk gjenbruksutstyr

2020-12-18 – Versjon 1

Innholdsfortegnelse

1. Hensikt og omfang	2
2. Definisjoner	2
3. Ansvar	3
4. Helse, miljø og sikkerhet	3
5. Opplæring	3
6. Generelt	3
Brukermanual/produsentens anbefalinger	4
Prosessdokumentasjon og sporbarhet	4
7. Utførelse	4
Håndtering av utstyr etter endt pasientbehandling	4
Forberedelse før rengjøring og desinfeksjon	5
Rengjøring	5
Kjemisk desinfeksjon	6
Avsluttende arbeid	6

1. Hensikt og omfang

Sikre rengjøring og desinfeksjon av kritisk og semikritisk utstyr som ikke tåler rengjøring og desinfeksjon i vaskedekontaminator (f.eks. utstyr som er varmemfølsomt), og derved bidra til for å forebygge smittespredning, samt å ivareta utstyrets funksjon. Eksempler er: kirurgiske instrumenter, anesthesiutstyr, motorisert utstyr. o.l. Prosedyren gjelder også manuell forvask av utstyr der dette er nødvendig før maskinell rengjøring.

2. Definisjoner

- **Kritisk utstyr:** Utstyr som kommer i kontakt med sterilt vev, eller som gjennomstrømmes av sterile væsker. Dette er utstyr som skal være sterilt.
- **Semikritisk utstyr:** Utstyr som kommer i kontakt med slimhinner, men uten å penetrere disse. Dette utstyret skal være sterilt, eventuelt desinfisert med en validert desinfeksjonsprosess.
- **Ikke kritisk utstyr:** Utstyr som kommer i kontakt med hel hud, men ikke slimhinner, eller som ikke kommer i direkte kontakt med pasient. Dette utstyret skal som minimum være desinfisert med en validert desinfeksjonsprosess.
- **Rengjøring:** Alltid første trinn i prosedyrer for dekontaminering av medisinsk utstyr, der alt smuss og organisk materiale blir fjernet ved bruk av vann og rengjøringsmiddel i henhold til produsentens anbefalinger.
- **Desinfeksjon:** Alltid neste trinn etter rengjøring for å uskadeliggjøre virus og bakterier til et nivå som gjør at de gjenlevende mikrobene ikke kan forårsake smittespredning og infeksjoner.

- **Renset vann:** Vann som er filtrert, destillert eller produsert ved omvendt osmose (RO = reverse osmosis)
- **Vaskedekontaminator:** Vaskemaskin til kirurgiske instrumenter og annet utstyr som til slutt varmedesinfiseres og tørkes. Tilsvarende betegnelsen instrumentvaskemaskin. Nærmere definisjoner og kravspesifikasjoner finnes i NS-EN ISO 15883-1 og -2.
- **Spyledekontaminator:** Enkel vaskemaskin for tømning til avløp og grovrengjøring med avsluttende varmedesinfeksjon. Nærmere definisjoner og kravspesifikasjoner finnes i NS-EN ISO 15883-1 og -3. **Ultralydrengjøring:** Fjerning av smuss på komplekse instrumenter/utstyr med kavitasjon og implosjon av trykkbølger med bruk av ultralydrengjøringsmaskin.
- **Symbol for biologisk fare:**

3. Ansvar

Linjeleder har ansvar for å legge forholdene til rette for opplæring og gjennomføring og å sørge for at brukermanualer med beskrivelse av rengjøring og desinfeksjon av relevant utstyr er tilgjengelig. Det inkluderer tilrettelegging for HMS.

Alle ansatte som har oppgaver med å rengjøre og desinfisere medisinsk utstyr skal ha gjennomgått teoretisk og praktisk opplæring, inkludert HMS, og kjenne til brukermanualens instruksjoner for dekontaminering av aktuelt utstyr.

4. Helse, miljø og sikkerhet

Personalet skal bruke personlig beskyttelsesutstyr ved all håndtering av kontaminert utstyr. Hud, øyne, munn og uniform skal beskyttes mot kontakt med biologisk materiale, sprut av kroppsvæsker og rengjøringsmidler.

5. Opplæring

Alle som utfører rengjøring og desinfeksjon av medisinsk utstyr skal ha fått teoretisk og praktisk opplæring i grunnleggende prinsipper for dekontaminering av medisinsk gjenbruksutstyr.

6. Generelt

Rengjøring og desinfeksjon av medisinsk utstyr må utføres i korrekt rekkefølge og på korrekt måte for å oppnå et tilfredsstillende resultat.

- Rengjøring og desinfeksjon av kontaminert utstyr skal foregå i et eget dekontamineringsrom adskilt med ren og uren sone.
- Servant til håndvask skal aldri benyttes til rengjøring av utstyr.
- Rengjør og desinfiser kirurgiske instrumenter snarest mulig etter bruk. Hvis det ikke er mulig, må de holdes fuktige, f.eks. i plastpose frem til rengjøring kan utføres.
- Kontaminert utstyr som ikke rengjøres umiddelbart, må merkes som urent og legges i en lukket beholder til rengjøring kan utføres.

Rengjøring er alltid nødvendig før desinfeksjon. Desinfeksjonsmiddelet må skylles bort med rensset vann. Utstyr som skal steriliseres skal både rengjøres og desinfiseres før sterilisering.

Brukermanual/produsentens anbefalinger

Produsentens instruksjoner legges til grunn for arbeidet. Brukermanualen for det aktuelle utstyret må være lett tilgjengelig på stedet der rengjøring og desinfeksjon foregår, og personalet skal være kjent med metodene for manuell rengjøring og desinfeksjon. Utstyret demonteres i henhold til produsentens instruksjoner.

Rengjøringsutstyr og rengjøringsmidler skal alltid være tilgjengelige. Det omfatter kjemiske midler, børster med korrekte dimensjoner og utforming og eventuelt utstyr for gjennomspyling av hule instrumenter.

Hvis brukermanualen spesifiserer rengjøringsmiddel, skal dette i utgangspunktet brukes.

Hvis rengjøringsmiddel ikke er spesifisert, skal det brukes et rengjøringsmiddel som er beregnet til medisinsk utstyr. Kjemisk desinfeksjonsmiddel skal være godkjent av Statens legemiddelverk, eller være CE-merket som medisinsk utstyr som er tilbehør til utstyret som skal desinfiseres.

Prosessdokumentasjon og sporbarhet

Det må finnes et system for prosessdokumentasjon og sporbarhet.

7. Utførelse

For å oppnå tilfredsstillende dekontaminering av utstyret, må det påses at klinikken/avdelingen har gode prosedyrer på plass for håndtering av utstyret.

Håndtering av utstyr etter endt pasientbehandling

- Fjern og kast engangsutstyr umiddelbart.
- Stikkende og skjærende engangsutstyr, for eksempel nåler og skalpeller, kastes i kanyleboks.
- Det første rengjøringstrinnet, forvask, skal utføres på brukerstedet umiddelbart etter bruk for å hindre inntørking av blod, vev og annet materiale på overflater og i hulrom.
 - Fjern legemidler, smøremidler, sementrester, beinrester og blodrester ved bruk av en myk, fuktig klut
 - Utstyr med hulrom og kanaler gjennomspyles med bruk av sprøyte eller annet tilpasset utstyr.
 - Sammensatt utstyr, spesielt motorisert utstyr, må demonteres umiddelbart etter bruk i henhold til produsentens instruksjoner. Små deler og lett utstyr, for eksempel fjær og skruer, bør oppbevares i en instrumentkurv med lokk.
 - Påse på at batteri på motorisert utstyr blir tatt av fra batteriholderen før rengjøring.

- Utstyr skal holdes fuktig inntil hovedrengjøringsprosessen utføres, benytt eventuelt fuktighetsbevarende poser eller lignende
- Etter forvask skal brukte instrumenter og utstyr oppbevares i lukket beholder under transport til dekontamineringsrom. Beholderen skal være tydelig merket med tekst og symbol for biologisk fare (se under definisjoner).
- NB! Instrumenter og utstyr skal ikke bløtlegges i påvente av hovedrengjøring, dette øker farene for etablering av biofilm og rust på instrumentene.

Forberedelse før rengjøring og desinfeksjon

- Finn frem nødvendig rengjøringsutstyr og hjelpemidler/tilbehør, slik som myke børster og instrumentrister.

Ta på personlig beskyttelsesutstyr

- Bruk lateks- eller nitrilhansker med lang mansjett. Beskytt arbeidstøyet med frakk eller plastforkle. Beskytt ansiktet med visir eller munnbind og briller.
- Sett på ventilasjon/avtrekk der det er tilgjengelig.

Forbered rengjørings- og desinfeksjonsmiddel

- Fyll kummen med varmt vann. Av hensyn til korrekt dosering av rengjøringsmiddel bør kummen hver gang fylles opp til samme nivå, markert på innsiden av kummen. Temperaturen må ikke være mer enn 40° C (følg bruksanvisningen). Bruk riktig rengjøringsmiddel i henhold til brukermanual for utstyret, vanligvis et enzymatisk middel med nøytral pH. Bruk et mål (ml) for korrekt dosering.
- Bland desinfeksjonsmiddel i henhold til bruksanvisning, og merk flaske/holder med dato og klokkeslett for blanding.

Sorter utstyr som ikke kan vaskes i maskin og hold det adskilt fra utstyr som kan vaskes i maskin.

Rengjøring

- Rengjør instrumenter/utstyr under væsknivå for å redusere risikoen for sprut. Dersom vannpistol benyttes, skal dette foregå under væsknivå.
- Fjern grovt organisk materiale for eksempel gjenværende beinrester, vevsrester under væsknivå ved bruk av myk børste.
- Motorisert utstyr som ikke kan dekontamineres i vaskedekontaminator, rengjøres med en fuktig mikrofiberklut. Utstyret skal aldri senkes ned i vann.
- Den mekaniske rengjøringen utføres med egnet utstyr, eks. myk klut, spesialbørster, vattpinner etc. Alle kanaler og hulrom børstes og spyles gjennom. Bruk riktig størrelse av spesialbørster til hulrom/kanaler.
- Skyll utstyret godt i rent vann. Spyl gjennom hulrom.
- Fjern vann fra hulrom i utstyr ved gjennomblåsing, bruk sprøyte. Unngå bruk av trykkluftpistol. Tørk utstyret med myk lofri engangsklut.

Ta av hansker og utfør håndhygiene.

Kjemisk desinfeksjon

- Forbered rengjort utstyr til desinfeksjon:
 - Ta på rene hansker.
 - Bruk alltid nylaget desinfeksjonsløsning hver dag og skift ved synlig forurensning.
- Desinfeksjon
 - Legg alle deler i desinfeksjonsløsning i anbefalt virketid. Virketiden bør ikke overskrides på grunn av fare for skade på utstyret. Bruk tidsur og noter tidspunktet. Bruk egnet desinfeksjonsmiddel, se utstyrets bruksanvisning.
 - Unngå overfylling av beholder. Ikke legg inn mer utstyr når virketiden er påbegynt.
 - Påse på at desinfeksjonsløsning kommer i kontakt med alle innvendige og utvendige flater av utstyr med hulrom/kanaler.
 - Utstyr som ikke kan nedsenkes i væske gnis inn med egnet desinfeksjonsmiddel og dekkes med kluter godt fuktet med desinfeksjonsløsning og holdes fuktig i anbefalt virketid.
 - Etter nådd desinfeksjonstid, fjern utstyret og skyll grundig minst 2 ganger under rennende vann. Spyl gjennom hulrom. Skyll til slutt med rensset vann (se under definisjoner).
 - Utfør håndhygiene og ta på rene hansker før det tas i det desinfiserte utstyret.
 - Tørk utstyr ved bruk av rene engangs ikke-loende kluter. Tørk hulrom med medisinsk trykkluft.
 - Kontroller at utstyret er rent og tørt.

Legg utstyret i en ren beholder/bakke med lokk og send det til ren sone for inspeksjon og videre behandling.

Avsluttende arbeid

- Rengjør kum, arbeidsbenk, hjelpemidler og lignende etter hver bruk.
- Desinfiserer arbeidsbenk daglig.
- Rengjør hjelpemidler, for eksempel børster, i vaskedekontaminator daglig etter avsluttet arbeid.